

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціології

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Соціологія тілесності»

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05-соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 054-соціологія

Освітня програма «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

Вид дисципліни за вибором

Факультет соціологічний

2022 / 2023 навчальний рік

Соціологія тілесності

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету

29 серпня 2022 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Ковальова Іделаїда Дмитрівна – кандидат філософських наук, професор кафедри соціології

Сорока Юлія Георгіївна – доктор соціологічних наук, доцент, професор кафедри соціології

ОНОВЛЕННЯ:

Зубарєв Олександр Сергійович – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 15 від 14 червня 2022 року

В.о. завідувачки кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

Гарант освітньої програми
«Соціально-політичні та
маркетингові дослідження»

та

Олена МУРАДЯН

Програму погоджено з науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 10 від 21 червня 2022 року

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціологія тілесності» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів, спеціальність 054 – соціологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є актуалізація у свідомості студентів проблематики тілесності в сучасному суспільстві, створення умов для засвоєння основних категорій та концепцій соціології тілесності, формування навичок аналізу та інтерпретації реальних соціокультурних процесів із використанням запропонованих тематико-концептуальних схем.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- 1) з'ясувати місце соціології тілесності в сучасній соціології;
- 2) експлікувати взаємозв'язок феномену тіла та феномену влади;
- 3) визначити особливості та перспективи розвитку соціології тіла в соціологічному знанні XXI століття;
- 4) експлікувати взаємовплив культури та сексуальності;
- 5) проаналізувати трансформацію практик сексуального виховання;
- 6) розглянути смерть як соціокультурний феномен і соціологічну проблему.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	102 год.
у тому числі індивідуальні завдання:	
контрольна робота 10 год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути компетентності та досягти таких результатів навчання:

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність оперувати базовим категоріально- понятійним апаратом соціології.

СК2. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК3. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК4. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК8. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Практичні результати навчання:

ПР1. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

ПР2. Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

ПР3. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

ПР4. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

ПР5. Вільно спілкуватися державною та іноземною / іноземними мовами усно і письмово з професійних питань.

ПР8. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

ПР12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

ПР14. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень

ПР16. Аналізувати психічні властивості й стани, характеризувати психічні процеси, різні види діяльності індивідів у групі, процеси розвитку, соціалізації, соціальної адаптації та інтеграції особистості, соціально-психологічні процеси в малих та великих групах

Також у результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути компетентності та досягти таких результатів навчання:

знати:

- основні концептуальні підходи до осмислення тілесності;

- основні тенденції, що стосуються зміни ролі тіла в сучасному суспільстві;

- основні соціологічні концепції смерті та сексуальності.

вміти:

- аналізувати реальні соціокультурні процеси, що стосуються тілесності індивіда, за допомогою вивчених концепцій.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТІЛЕСНОСТІ

Тема 1. Місце проблематики тілесності в соціологічному знанні

Вступ до дисципліни. Чи потрібна соціологія тілесності? Популярний інтерес до проблематики тілесності у зв'язку з розвитком галузей сервісу, зниження ваги, терапій самопомоги та нетрадиційної медицини, ставлення до тіла як вираження індивідуальності. Проблема тілесності та моральні аспекти контрацепції, порнографії, гомосексуальності, евтаназії, генної інженерії. Співвідношення соціології тілесності та соціології медицини, соціології спорту, соціобіології, соціальної антропології, фігураційної соціології (Н. Еліас), констиціональної психології (В. Х. Шелдон), концепції фемінізму, постмодернізму. Аргументи на користь соціології тілесності. Інтимність та моделювання «Я» (Е. Гідденс). Плинна сучасність (У. Бауман). Майбутнє людської природи (Ю. Габермас). Вступ до дисципліни (Д. ле Бретон).

Тема 2. Особливості та перспективи розвитку соціології тілесності в соціологічному знанні XX-XXI століття

Три основні підходи до тілесності в межах соціології (Д. ле Бретон). Імплицитна соціологія тіла (Ж.-М. Бертло). Соціальний вплив на тіло (Луї-Рене Вілерме, Ф. Енгельс, К. Маркс). Тіло як факт культури. Людина як «продукт» свого тіла. Обмеженість досліджень тілесності в класичній соціології (Е. Дюркгейм, М. Вебер, Г. Зіммель). Психоаналіз З. Фрейда. Пунктирна соціологія тіла. Соціологічний внесок в дослідження тілесності (Г. Зіммель, Р. Гірц, М. Мосс, Н. Андерсон, К. Шоу, Л. Вірт, В. Уайт, М. Мід, Н. Еліас, Є. Ефрон). Етнологічний внесок в дослідження тілесності (М. Мід та Г. Бейтсон «Балійський персонаж»). Проблема тіла в некласичній соціології. Соціальне життя та нова цивілізація (Р. Мюнх, Е. Тоффлер). Концепція життєвих сил людини (А. Печчеї, О. Субетто, С. Григорьев). Соціологія тілесності та соціогенетика, пошук сталих форм соціокультурного розвитку. Соціологія статі та соціогенетика, концептуальне осмислення життєвого простору людини. Соціологія тіла та соціобіологія: альтруїзм та подолання індивідуальної відповідності (Е. Вілсон). Соціологія тіла й масової комунікації: глобальний контекст комунікації, універсалізація символік спілкування. Консервативні тенденції постмодерну та проблема тіла.

Тема 3. Проблема тілесності в концепціях М. Фуко та Ж. Бодрійяра

М. Фуко як концептуальний персонаж соціології. Соціальне регулювання тіла правовими та медичними закладами. Тіло та влада. Робота «Наглядати та карати. Народження тюрми: страта як катування тіла, соціокультурний смисл публічної страти. Медицина та ідея паноптикуму. Дисципліна тіла: маніпуляція та політика примусу. Дискурсивна дія та влада над тілами. Робота «Історія сексуальності». Вступ до «Використання задоволень». Безумство та цивілізація.

Ж. Бодрійяр як концептуальний персонаж соціології. Робота «Символічний обмін та смерть»: тіло як кладовище знаків. Структурування та заперечення тіла системою знаків. Стриптиз як дискурс. Моделі тіла в медицині, релігії, робот і манекен. Робота «Зваба». Еклектика статі, страху зваби, жіночності. Робота «Система речей»: проблема стилю. Тіло та мода. Проблема тіла в постмодернізмі. Дегуманізована культура.

РОЗДІЛ 2. ТІЛО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНІ ФЕНОМЕНИ

Тема 4. Тіло та сексуальність у контексті культури

Техніки тіла (М. Мосс). Міжнародний архів тілесних технік (К. Леві-Стросс). Сидіння та стояння (Г. Хьюз). Фізичні та спортивні навантаження (Г. Брюан, А. Раух, Ж. Дефранс, П. Арно, Ж. Тібо). Дослідження технік тіла в традиційній сільській місцевості у Франції (Ф. Лукс). Мова тіла. Антропологічний підхід до вивчення жестів (Д. Ефрон). Фіктивність поняття раси. Жест як факт культури. Кінеми та кінеморфеми (Р. Бердвістел). Тілесні ярлики. Феномена стигматизації (І. Гофман). Проксеміка (Е. Холла). Пози та жести поваги серед меланезійського населення (Р. Ферт). Вираження почуттів. «Обов'язкове вираження почуттів» (М. Мосс). «Вираження емоцій у людини та тварин» (Ч. Дарвін). Ставлення до болі різних соціальних груп (М. Зборовскі). Сенсорні сприйняття. Соціологія чуттів (Г. Зіммель). Соціальна зумовленість відчуттів від вживання марихуани (Г. Беккер).

Культурна обумовленість сексуального життя. Секс як вираження культури. Сексуальні звичаї, настанови, практики в різних культурах. Сексуальні потреби й розкриття сутності культури (Збігнев Лев-Старович). Сексуальне як природне в людині (Л.Г. Юнін). Концепція гендера: соціологізація сексуальності. Сексуальне як позаморальне, позаестетичне (Л.Г. Юнін). Соціокультурний смисл сексуальної моралі. Проблема свободи у сфері сексуальності. Проблема пізнаваності сексуальності. Тіло, сексуальність і магія. Простір жіночих ідентичностей у текстах культури: множинність контекстів сприйняття (Ю.Г. Сорока). Культурна географія чоловічих тіл (О. Омельченко).

Тема 5. Сексуальне виховання

Обмеження сексуальності як плата за блага цивілізації (М. Фуко, Т. Адорно, З. Фрейд, В. Райх). «Функція оргазму» (В. Райх). Процес цивілізації як інтимізація природних відправлень людини (Н. Еліас). Народження сорому як наслідки (соціокультурні та соціоструктурні) цього процесу. Сексуальна революція та контрреволюція (О. Коллонтай, А. Залкінд). Медицина, наука, держава: стратегії і тактики соціалізації сексуальності. «За здоровий побут» і «Гігієна браку». Понятійний апарат: позитивізація сфери сексуальності. Дитинство та сексуальність: стратегія огороження. Сексуальна революція та публічні дискурси сексу. Множинність сексуальних практик і плюралізація сексуальної моралі. Наука та ідеологія в дискурсі сексуальності. Цивілізація та нерозв'язність проблеми сексуального виховання. Сексуальне виховання та візуалізація сексу на екрані. Постмодерне та сексуальне виховання: розширення (дифузія) меж

соціалізації, нарощування символічних систем в просторі переходу від дитинства до дорослості. Кукла Барбі: pro and contra (Ю. Гусева). Іграшка як пізнання себе (Л. Шкляр).

Тема 6. Людина перед обличчям смерті

Проблема смерті в історико-соціологічному контексті. Життя та смерть в концепції Г. Зіммеля. Підготовка до смерті в концепції З. Фрейда. Сучасний світ та оборотність смерті (Ж. Бодрійяр). Смерть у Ж. Батая. Ф. Арьес «Людина перед обличчям смерті: соціально-історичні моделі смерті». Самогубство як проблема соціальної науки: Е. Дюркгейм, З. Фрейд, К. Ясперс, Е. Шнейдман, Х. Хензелер та інші. Детектив як розповідь навколо смерті: актуалізація девіації, апологія злочинності та злочинів, трагічне переживання аномії, позаморальність та позасоціальність сищика, інтелектуальні загадки. Злочин як метафора соціального хаосу. Відновлення соціального порядку та наративізація схеми детектива. Детектив, смерть і модерн. Оборотність смерті та сучасний детектив.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМА ТІЛА В ДЗЕРКАЛІ СОЦІОЛОГІЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ

Тема 7. «Тіло та дзеркало»: проблема тіла в дзеркалі соціологічних концепцій

Деконструкція статі. Політичний контроль над статтю.

Повсякденні та наукові (філософські, соціологічні, антропологічні) уявлення про тіло в дзеркалі: як вони пов'язані, чи протирічать одне одному та чи можуть вони доповнити одне одного. Чи затребувані повсякденним діячем наукові уявлення? Чому дзеркало в нашій культурі є атрибутом жінки та жіночої тілесності?

Практичне завдання. Подивіться в дзеркало. Що Ви бачите? Підберіть як можна більше значень, смислів того, що Ви бачите в дзеркалі. Покажіть різноманіття смислів побаченого в дзеркалі. Подивіться в дзеркало очима Н. Еліаса, М. Фуко, Ж. Бодрійяра та інших дослідників проблеми тіла й тілесності. Проінтерпретуйте відображення в дзеркалі з точки зору однієї з соціологічних концепцій тілесності.

Тема 8. Жіночність в текстах культури

Жіночі ідентичності, що найбільш затребувані сучасною масовою культурою. Специфіка сучасного уявлення про жіночність, його відмінність від уявлення доіндустріальної епохи та епохи модерну.

Практичне завдання. Запропонуйте текст (вербальний, візуальний) за темою «Жіночність». Проаналізуйте простір жіночних ідентичностей у цьому тексті. Порівняйте простір жіночих ідентичностей у ліриці Б. Окуджави та в запропонованому вами тексті.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Концептуальні засади вивчення тілесності												
Тема 1. Місце проблематики тілесності в сучасних соціологічних концепціях		4	4			6		2	2			20
Тема 2. Особливості та перспективи розвитку соціології тілесності в соціологічному знанні XXI століття		4	4			6		2				10
Тема 3. Проблема тілесності в соціологічних концепціях М. Фуко та Ж. Бодрійяра		4	4			6						10
Разом за розділом 1		12	12			18		4	2			40
Розділ 2. Тіло як соціокультурні феномени												
Тема 4. Тіло та сексуальність в контексті культури.		4	4			6		2	2			20
Тема 5. Сексуальне виховання.		4	4			6		2				10
Тема 6. Людина перед обличчям смерті як соціологічна проблема.		4	4			6						10
Разом за розділом 2		12	12			18		4	2			40
Розділ 3. Проблема тіла в дзеркалі соціологічних концепцій.												
Тема 7. «Тіло та дзеркало»: проблема тіла в дзеркалі соціологічних концепцій.		4	4			8		2	2			10
Тема 8. Тіло і сексуальність. Жінка в текстах культури.		4	4			8						12
Разом за розділом 3		8	8			16		2	2			20
Усього годин		32	32			52		10	6			102

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Місце проблематики тілесності в сучасних соціологічних концепціях	6	2
2	Особливості та перспективи розвитку соціології тілесності в соціологічному знанні XXI століття	6	2
3	Проблема тілесності в соціологічних концепціях М. Фуко та Ж. Бодрійяра	6	2
4	Тіло та сексуальність в контексті культури.	6	2
5	Сексуальне виховання.	6	
6	Людина перед обличчям смерті як соціологічна проблема.	2	
	Разом	32	8

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види та зміст самостійної роботи	Кількість Годин	
1	Підготовка до семінарських занять	34	50
2	Підготовка до контрольних робіт, передбачених навчальним планом	20	52
	Разом	54	102

6. Індивідуальні завдання

Контрольна робота 1: «Нагота та обличчя в роботі Ж. Бодрійяра «Зваба»

Контрольна робота 2: «Жіночі ідентичності, що найбільш затребувані сучасною масовою культурою. Специфіка сучасного уявлення про жіночність, його відмінність від уявлення доіндустріальної епохи та епохи модерну». Запропонуйте текст (вербальний, візуальний) за означеною темою. Проаналізуйте простір жіночних ідентичностей у цьому тексті.

7. Методи навчання

Лекція з елементами семінару, семінарське заняття.

8. Методи контролю

Залік, дві поточні контрольні роботи, робота на семінарських заняттях.

9. Схема нарахування балів

Підсумковий семестровий контроль при проведенні екзаменаційної роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання						Залікова робота	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання (реферат)	Разом		
T1 – T3	T4 – T6	T7 – T8					
15	15	20	2x5		60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

40-32	балів отримують студенти, які в екзаменаційній роботі продемонстрували ґрунтовні знання у відповіді на запитання білету; творчий підхід до розкриття теми, з відсилками як до джерел обов'язкової, так і до джерел додаткової літератури; вміння актуалізувати науковий пошук та аргументувати свою думку; навички написання якісного, структурованого академічного тексту.
31-24	балів отримують студенти, які повністю відповіли на запитання залікового білету, але їхній відповіді бракує творчого підходу, трансґресії за межі викладеного в лекціях матеріалу; бракує апеляцій до джерел додаткової літератури; у тексті присутня чітка аргументація, логіка викладу, структура, проте можуть мати місце деякі фактологічні помилки тощо.
23-16	балів отримують студенти, які повністю відповіли на запитання залікового білету, використавши знання, отримані лише на лекційних заняттях, в роботі бракує творчого (пере)осмислення цих знань, не проблематизуються питання, а дається заздалегідь заготовлена відповідь; текст в цілому структурований, якісний, з невеликою кількістю несуттєвих помилок.
15-8	балів отримують студенти, які відповіли на запитання залікового білету, проте деякі аспекти теми залишилися не розкритими; відповідь, у якій студент

	використовує знання, отримане на лекціях, структурована, логічна, але не аргументована; робота має лексичні, стилістичні, фактологічні помилки, яких не надто багато.
7-0	балів отримують студенти, у роботі яких є спроба відповіді на поставленні питання, яка виглядає поверховою; текст не структурований, відсутня логіка викладу матеріалу та його аргументація; мають місце помилки як у знанні матеріалу, так і мовні, яких доволі багато.

Критерії оцінювання контрольної роботи

5	балів отримують студенти, які у контрольній роботі продемонстрували ґрунтовні знання у відповіді на запитання; творчий підхід до розкриття теми, з відсилками як до джерел обов'язкової, так і до джерел додаткової літератури; вміння актуалізувати науковий пошук та аргументувати свою думку; навички написання якісного, структурованого академічного тексту.
4	балів отримують студенти, які повністю відповіли на запитання залікового білету, але їхній відповіді бракує творчого підходу, трансґресії за межі викладеного в лекціях матеріалу; бракує апеляцій до джерел додаткової літератури; у тексті присутня чітка аргументація, логіка викладу, структура, проте можуть мати місце деякі фактологічні помилки тощо.
3	балів отримують студенти, які повністю відповіли на запитання залікового білету, використавши знання, отримані лише на лекційних заняттях, в роботі бракує творчого (пере)осмислення цих знань, не проблематизуються питання, а дається заздалегідь заготовлена відповідь; текст в цілому структурований, якісний, з невеликою кількістю несуттєвих помилок.
2	балів отримують студенти, які відповіли на запитання залікового білету, проте деякі аспекти теми залишилися не розкритими; відповідь, у якій студент використовує знання, отримане на лекціях, структурована, логічна, але не аргументована; робота має лексичні, стилістичні, фактологічні помилки, яких не надто багато.
1	балів отримують студенти, у роботі яких є спроба відповіді на поставленні питання, яка виглядає поверховою; текст не структурований, відсутня логіка викладу матеріалу та його аргументація; мають місце помилки як у знанні матеріалу, так і мовні, яких доволі багато.

10. Рекомендована література

Основна

1. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть / пер. Леоніда Кононовича. Львів : Кальварія, 2004.
2. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / пер. Володимира Ховхуна. Київ : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004.
3. Бодріяр Ж. Божиста лівіца / пер. Леоніда Кононовича. Львів : Кальварія, 2007.
4. Бодріяр Ж. Фатальні стратегії / пер. Леоніда Кононовича. Львів : Кальварія, 2010.

5. Гендер для медій : підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. Київ : Критика, 2013.
6. Збігнев Лев-Старович. Вона і Він про секс / пер. Оксани Пендерецької. Київ : Книги-XXI, 2011.
7. Еліас Н. Процес цивілізації. Соціогенетичні і психогенетичні дослідження. Київ : Перун, 2003.
8. Маркузе Г. Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства [глави з книги] / пер. В. Курганський // Сучасна зарубіжна соціальна філософія : Хрестоматія. Київ : Либідь, 1996. С. 87-134.
9. Маркузе Г. Структура інстинктів і суспільство: філософське дослідження вчення Зигмунда Фрейда / пер. О. Юдін. Київ : Ніка-Центр, 2010. 248 с.
10. Фуко М. Правила промови. Київ : Дух і літера, 1993. 61 с.
11. Фуко М. Наглядати й карати / пер. з фр. Петра Таращука. Київ : Основи, 1998. 392 с.
12. Фуко М. Історія сексуальності. Т. 1: Жага пізнання. Харків : ОКО, 1997. 235 с.
13. Фуко М. Історія сексуальності. Т. 2: Інструмент насолоди. Харків : ОКО, 1999. 288 с.
14. Фуко М. Історія сексуальності. Т. 3: Плекання себе. Харків : ОКО, 2000. 264 с.
15. Фуко М. Проблеми методу: Інтерв'ю з Мішелем Фуко / пер. з французької Віталій Лях // Після філософії: Кінець чи трансформація? Київ : Четверта хвиля, 2000.
16. Фуко М. Археологія знання. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 326 с.
17. Фуко М. Наглядати й карати / пер. з фр. Петра Таращука. Київ : Комубук, 2020.
18. Le Breton D. La sociologie du corps. Presses Universitaires de France. <https://doi.org/10.3917/puf.lebre.2008.01>

Допоміжна

1. Кімелл М. Гендероване суспільство. Київ : Сфера, 2003. 494 с.
2. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ : Основи. 2017. 256 с.
3. Bull S. More than a case of mistaken identity: Adult entertainment and the making of early sexology. *History of the Human Sciences*. 2021; 34(1):10-39. <https://doi.org/10.1177%2F0952695120903954>
4. Giami A. History of Sexology and Theories of Sexuality: An Introduction // Giami A., Levinson S. (eds) *Histories of Sexology. Global Queer Politics*. Palgrave Macmillan, Cham. 2021. https://doi.org/10.1007/978-3-030-65813-7_1
5. Levinson S. Sexology and Sciences of Sex as an Observatory for Political Histories of Science // Giami A., Levinson S. (eds) *Histories of Sexology. Global Queer Politics*. Palgrave Macmillan, Cham. 2021. https://doi.org/10.1007/978-3-030-65813-7_19
6. Leng K., Sutton K. Histories of sexology today: Reimagining the boundaries of scientia sexualis. *History of the Human Sciences*. 2021. 34(1). С. 3-9. <https://doi.org/10.1177%2F0952695120927172>
7. Rumson L. "Kink in the Time of Sexology: An Interdisciplinary Approach to "Abnormal Sexuality" in Victorian Culture", Hart, K.-P.R. and Cutler-Broyles, T. (Ed.) *Kink and Everyday Life (Emerald Interdisciplinary Connexions)*, Emerald Publishing Limited, Bingley, 2021. Pp. 67-83. <https://doi.org/10.1108/978-1-83982-918-520211014>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Французький інформаційний портал з гуманітарних наук: <https://www.cairn.info/>
2. Незалежний культурологічний часопис «І»: <http://www.ji.lviv.ua/n33texts/33-zmist.htm>

Дистанційна освіта

Дистанційне викладання курсу «Соціологія тілесності» в умовах військового стану здійснюється за рахунок використання платформ Google meet, Google classroom та месенжеру Telegram. Контроль відповідей на завдання до заліку здійснюється за рахунок відео фіксації та отримання скан-копій робіт студентів з їхніми підписами.